

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО

Михайло Куян,
аспірант кафедри міжнародного права
та порівняльного правознавства
Національного авіаційного університету
ORCID: 0000-0002-1913-5277

DOI 10.32782/2306-9082/2024-55-3

УДК 341(4)

Розвиток правового статусу Європейської комісії крізь призму відносин правонаступництва

Дослідження генези інституційної структури ЄС під кутом зору відносин правонаступництва має важливе значення, оскільки сприяє кращому розумінню того, як договірні зобов'язання, що їх брали на себе держави-члени Європейських Співтовариств, впливали на інституції ЄС і його політику, виявленню загальних тенденцій розвитку Європейського Союзу, його взаємовідносин з державами-членами, змісту його ключових публічно-владних функцій. Це, своєю чергою, дає можливість прогнозувати перспективи правотворчих ініціатив в ЄС, а також імовірність та характер інституційних чи адміністративних конфліктів.

На особливу увагу заслуговує розвиток правового статусу Європейської комісії, зважаючи на її надзвичайно важливе місце в інституційній системі ЄС та роль «самого наднаціонального *sui generis* європейського гравця» [1].

Метою статті є дослідження генезису правового статусу Європейської комісії у контексті відносин правонаступництва в інституційній системі

Європейських Співтовариств і Європейського Союзу.

Зазначимо, що в науковій літературі значна увага фахівців приділяється питанням правового статусу інституцій ЄС, зокрема й різним аспектам генезису, організації та функціонування Європейської комісії. У цьому плані варто відзначити науковий доробок таких українських та закордонних вчених, як К. Дейвіс, Л. Грицаєнко, І. Грицяк, І. Брацук, М. Руфферт, І. Яковюк, І. Камінська, Т. Комарова, М. Мікієвич, О. Стрельцова, Т. Сідорук. Водночас, названі та багато інших фахівців з міжнародного права, зокрема, М. Баймуратов, М. Буроменський, І. Грицяк, В. Денисов, А. Дмитрієв, А. Мельник, О. Мережко, В. Муравйов, Л. Тимченко приділяли увагу різним аспектам інституту правонаступництва в міжнародному праві. Але питання правового статусу інституцій ЄС, зокрема, й Європейської комісії крізь призму відносин правонаступництва не отримало належної дослідницької

уваги. Утім для України, як кандидата на членство в ЄС, це має значення для напрацювання управлінських інструментів співпраці з Європейською Комісією у трикутнику парламент-уряд-Європейська комісія, парламентського контролю у світлі положень законодавства ЄС, розвитку законодавства не лише в контексті вимог *acquis*, а й необхідних для формування політики інструментів відповідно до своїх інтересів.

Зауважимо, що інститут наступництва в праві ЄС не є змістовно тотожним правонаступництву в міжнародному праві й положень Віденських конвенцій про правонаступництво. Адже праву ЄС притаманний динамічний розвиток, що зумовлений перманентним характером правовідносин наступництва в Європейському Союзі. Крім того, характеризуючи в цілому явище правонаступництва в праві ЄС можемо відзначити властиву йому багатоаспектність, й правонаступництво на рівні інститутів (інституцій) ЄС є одним з видів правонаступництва в Європейському Союзі [2].

Як відомо, початок історії сучасної Європейської комісії можна пов'язати з заснуванням Європейського об'єднання вугілля і сталі на основі Паризького договору (1951 р.) [3]. Держави-члени ЄСВС об'єднавшись у Співтовариство передали йому функції управління щодо створення та забезпечення функціонування спільного ринку вугілля і сталі та вирішення пов'язаних соціальних проблем.

Згідно зі ст. 6 Договору, Об'єднання є юридичною особою, яка в міжнародних відносинах володіє обсягом правоздатності, необхідним для виконання ним своїх функцій та досягнення цілей. Крім того, в кожній з держав-членів. Об'єднання надіялося найбільшою правоздатністю, що надається юридичним особам в цій державі; зокрема, набувати рухоме і нерухоме майно, виступати стороною в суді.

Серед низки інституцій, заснування яких передбачалося зазначеним Договором, Вище правління (Верховний орган) – прообраз нинішньої Європейської комісії, посідав головне місце, оскільки йому належала роль незалежного від урядів держав-членів, наднаціонального виконавчого органу. Юрисдикція Вищого органу впливала з цілей ЄОВС, пов'язаних зі створенням спільного ринку вугілля та сталі для розширення економіки, збільшення зайнятості та підвищення рівня життя на теренах Співтовариства. Як було визначено положеннями статті 10 Паризького договору, структурно Вищий орган складався з 9 членів, призначуваних урядами 6 держав-членів Співтовариства спільно. Проте члени Вищого органу уповноважувались захищати інтереси Співтовариства і не мали права займатися протекціоністською діяльністю. Більш того, їм заборонялося займатися будь-якою професійною діяльністю поза межами Вищого органу і мати будь-які пов'язані бізнесові інтереси протягом трьох років після залишення посади. Безсторонність вищого органу забезпечувалась механізмом оновлення третини його складу кожні два роки. На реалізацію цілей Договору, Вищий орган мав право видавати загальнообов'язкові в межах юрисдикції Співтовариства рішення, рекомендації, що формували обов'язкові для держав-членів цілі та висновки, що позаяк не мали юридичної сили [3].

Утворені згідно з Римськими договорами 1957 року Європейське співтовариство з атомної енергії та Європейське економічне співтовариство були окремими юридичними особами, хоч й мали як спільні з ЄСВС органи – Загальну Асамблею та Європейський суд, так і свої власні органи. Як відомо, поряд з Верховним органом ЄОВС функціонували Комісія ЄЕС і Комісія Євроатому.

Початок наступного етапу інституціональних реформ в Співтовариствах та розвиток інституціонального

правонаступництва відбувався на основі підписаного 8 квітня 1965 року у Брюсселі, так званого, Договору про злиття (набув чинності у 1967 році), яким було передбачено заснування єдиної Комісії та єдиної Ради Європейських співтовариств. Таким чином було визначено правові підстави для створення спільного органу для всіх Співтовариств – Комісії Європейських співтовариств на заміну Комісії ЄЕС, Євроатому і Верховного органу ЄОВС.

Комісія Європейських співтовариств набула прав та обов'язків (адміністративної по суті компетенції) своїх попередниць – Верховного органу ЄОВС, Комісії ЄЕС, і Комісії Євроатому у сферах, окреслених цілями відповідних Співтовариств. Отже, можемо вести мову про правонаступництво новоствореної інституції – Комісії Європейських співтовариств, юрисдикція якої увібрала галузеву компетенцію Верховного органу ЄОВС, комісії ЄЕС і Євроатому.

Утім, як відзначається в науковій літературі, з прийняттям Договору про злиття значення Комісії, її роль в системі інститутів не набули підвищення. Зокрема, це відбулося через відсутність її підтримки як політичного інституту з боку провідних держав-членів («тандему Німеччина-Франція»), що мало наслідком трансформацію Комісії з наднаціональної структури в «традиційну міжнародну бюрократію» [4, с. 274]. Це ще раз підтверджує адміністративний характер правонаступництва Комісії на цьому етапі розвитку її правового статусу.

Проте політична складова статусу Комісії була посилена у зв'язку з ухваленням Єдиного європейського акту 1986 року. Як зазначає Карен Дейвіс, зазначеним Договором було введено поняття політичного співробітництва (хоча й за межами офіційних структур Співтовариства) й передбачено включення в цей процес Комісії

і Європарламенту, й таким чином посилено їх роль у подальшій економічній інтеграції, соціального і політичного співробітництва в ЄС [5, с. 76]. Це підтверджує існування прямого взаємозв'язку між функціями і завданнями Співтовариств та компетенцією їх інституцій, у тому числі Комісії.

З прийняттям Маастрихтського Договору (1992 року) [6], яким, зокрема, було закріплено принцип інституційної єдності та положення про єдину інституційну структуру ЄС, правовий статус Комісії зазнав змін в частині розширення її компетенції. І це закономірно, оскільки вказаним Договором було започатковано нові підвалини Європейської інтеграції – започатковано Європейський Союз, як нову інтеграційну організацію, функціонування якої потребувало відповідних механізмів прийняття рішень та координованої політики. Як відомо, Маастрихтським договором було внесено зміни до установчих договорів Європейських співтовариств – Паризького договору 1951 року, Римських договорів 1957 року і Єдиного Європейського акта 1986 року. Згідно з Маастрихтським договором Європейське економічне співтовариство було реорганізовано в Європейське співтовариство. Новостворений Європейський Союз хоча й об'єднав Європейські співтовариства, водночас як ЄОВС і Євроатом, Європейське співтовариство та Європейський Союз мали різні статuti й використовували різні правила ухвалення рішень. Така складна система прийняття рішень була модифікована лише на основі Лісабонського договору, яким Європейському Союзу було надано статус юридичної особи [7, с. 32].

Попри те, що Комісія стала органом Європейського Союзу, вона не втратила своїх інституційних функцій щодо інших Співтовариств. З набуттям чинності Маастрихтським договором Комісія постала як орган (інституція)

трьох Співтовариств (ЄОВС, ЄС і Євроатому) та Європейського Союзу як інтеграційної організації. При цьому юрисдикція Європейського Союзу набула значного розширення й включала економічну, зовнішньополітичну (спільну політику із закордонних справ і безпеки) та правоохоронну (співробітництво у сфері правосуддя і внутрішніх справ) сфери, що знайшло відображення в організаційній структурі та функціях Комісії.

Як відомо, Маастрихтський договір мав на меті підготувати створення валютного союзу та запровадити більше елементів політичного союзу, що передбачало необхідність розширення делегованих державами-членами сфер повноважень Європейським співтовариствам, поглиблення економічної та політичної інтеграції й ставило вимогу і щодо посилення статусу Комісії в організаційному та функціональному плані.

Маастрихтським договором було встановлено кількісний склад Комісії – 17 осіб, які обиралися на основі їх загальної компетенції і вимоги про їх повну незалежність й передбачалося, що Рада може змінити кількісний склад Комісії, прийнявши рішення про це одностайно. Було закріплено, що членами Комісії можуть бути лише громадяни держав-членів (принаймні один громадянин кожної з держав-членів, але не більше двох членів, які мають громадянство однієї держави). Встановлювалися запобіжники незалежності членів Комісії.

Статтею 158 Договору було закріплено порядок формування Комісії. Передбачалося, що уряди держав-членів обирають за спільною згодою, після консультації з Європейським Парламентом, особу, яку вони мають намір призначити Президентом Комісії. Уряди держав-членів після консультації з кандидатом на посаду Президента добирають інших осіб, яких вони мають намір призначити членами

Комісії. Президент та інші члени Комісії, які пройшли попередній відбір, подаються на затвердження Європейським парламентом загальним складом. Після схвалення Європейським парламентом Президент та інші члени Комісії призначаються за спільною згодою урядів держав-членів.

До власних організаційних повноважень Комісії було віднесено право призначити зі своїх членів віце-президента або двох віце-президентів, визначити свої правила процедури.

Амстердамський договір, що набув чинності у 1999 році характеризується експертами як об'єднуючий договір, головне завдання якого полягало в прискоренні інтеграційного процесу, підвищенні ефективності діяльності Європейського Союзу та забезпеченні більшої прозорості і зрозумілості для пересічних громадян його функціонування і діяльності інституцій [5, с. 88]. Вочевидь постановка таких завдань не могла не позначитися на статусі Комісії.

Так, Амстердамським договором було розширено повноваження Голови (Президента) Європейської комісії та водночас підвищено сфери його відповідальності в підзвітності Європейському парламенту. «За Амстердамським договором Голова Комісії спочатку повинен здобути довіру й ухвалу парламенту і в такий спосіб отримати мандат на політичне керівництво роботою Комісії і формування її складу з кандидатів, висунутих державами членами. Сама ж Європейська комісія отримала право висувати пропозиції у сфері спільної зовнішньої політики та політики безпеки, а також у сфері кримінального переслідування й боротьби зі злочинністю (раніше із такими пропозиціями могли виступати тільки держави-члени.» [8]. Амстердамським договором було збільшено кількісний склад комісії до 20 членів.

Ніщський договір (2001 року, набув чинності 1 лютого 2003 року), що мав на меті забезпечити сприяння

розширенню ЄС, також був спрямований на реформування інституційного механізму ЄС. Згідно з його положеннями відбулося укріплення організаційної структури Комісії за рахунок посилення ролі Голови Комісії, який згідно ст. 217 здійснює політичне керівництво й таким чином вирішує питання внутрішньої організації Комісії для забезпечення послідовності та ефективності її діяльності на основі принципу колективної відповідальності [9, с. 107]. Голова Комісії структурує та розподіляє між членами Комісії, покладені на неї обов'язки. Голова може переглядати розподіл таких обов'язків протягом терміну дії повноважень Комісії. Члени Комісії мають виконувати обов'язки, покладені на них Президентом та під його керівництвом. Голова призначає Віце-голову і має право вимагати відставки члена Комісії за умови отримання колективної згоди Комісії. При цьому сам Президент Комісії має призначатися з числа її членів рішенням Ради, яке має бути схвалено Європейським парламентом.

Отже, положення зазначеної статті 217 Договору про Європейський Союз в редакції Ніщцького договору встановлюють ієрархічний принцип організації Комісії з окремими елементами колегіальності. Організаційна структура Комісії дещо розширилася за рахунок введення посади Віце-голови, а кількісний склад Комісії Договором встановлено 26 осіб. Було передбачено, що максимальна кількість членів Комісії не може бути більшою 27 осіб, й починаючи з 2005 року великі держави будуть позбавлені права мати другого представника.

Наступний етап генези правового статусу Комісії слід пов'язати з ухваленням Лісабонського договору. Цей етап наочно віддзеркалює специфіку адміністративного правонаступництва Європейської комісії.

Як відомо, Лісабонський договір про внесення змін до Договору

про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського співтовариства набув чинності 1 грудня 2009 р. після ратифікації усіма державами-членами ЄС відповідно до їхніх конституційних процедур [10]. Договором передбачалося скасування трьохпороної структури Європейського Союзу та набуття ним єдиної правосуб'єктності. Відповідно, інститути Європейських співтовариств стали інститутами Європейського Союзу – Європейська Рада, Рада Міністрів ЄС, Європейська Комісія, Європейський парламент, Суд ЄС, Рахункова палата та Європейський центральний банк. Отже маємо підстави вважати Лісабонський договір однією з юридичних підстав чергового (по суті, другого) етапу правонаступництва Європейської комісії. Змістом цього етапу стало набуття Європейською комісією як інституції вже правосуб'єктного Європейського Союзу адміністративної компетенції від Комісії як інституції Європейських співтовариств та Європейського Союзу без формально встановленої правосуб'єктності. Таке правонаступництво можна охарактеризувати як публічне по суті та адміністративне за змістом.

Статтею 47 Договору про Європейський Союз встановлено засадничий принцип устрою оновленого ЄС – принцип єдиної правосуб'єктності – Союз виступає як єдине ціле, що передбачає володіння ним в кожній з держав-членів максимально широкою правоздатністю, що визначається згідно з національним законодавством за юридичними особами, зокрема, він може набувати і відчужувати рухоме і нерухоме майно, виступати стороною в суді (ст. 335) [11]. З цією метою Союз представляє, зокрема, Комісія та інші ключові інституції в межах своїх повноважень.

Отже, Європейська Комісія з спільного органу трьох Співтовариств була перетворена на орган

Союзу із розширенням територіальної юрисдикції внаслідок приєднання до ЄС нових держав-членів. При цьому, виходячи з поширеного в літературі розуміння правонаступництва як перенесення прав та обов'язків від однієї особи до іншої із заміною суб'єкта правовідносин, то в даному випадку ми можемо лише умовно вести мову про заміну суб'єкта. Статус Комісії за Лісабонським договором зазнав змін й обсяг прав та обов'язків, набутих оновленою Комісією суттєво збільшився через розширення її завдань і функцій. Але її титульний функціонал, як відстоювання загального інтересу Європейського Союзу (попередньо Європейських співтовариств), вважаємо, залишився тим самим. Незмінним залишився і загальний принцип гарантування незалежності членів Комісії та Комісії в цілому від впливу держав-членів ЄС й, разом з тим, формування Комісії та основи, хоча й абсолютно незалежного, але представництва держав-членів ЄС (частини третя, четверта, п'ята статті 17 Договору про Європейський Союз; статті 243–247 Договору про функціонування Європейського Союзу) [11].

На даний час в інституційній системі Європейського Союзу Комісія відіграє надзвичайно важливу роль, що обумовлено значущістю її завдань та компетенції для забезпечення загального інтересу Європейського Союзу. Згідно положень статті 17 Договору про Європейський Союз [11], Комісія висуває належні ініціативи для обстоювання загального інтересу Союзу. Вона забезпечує виконання Договорів та заходів, які ухвалюються установами на їх підставі. Комісія під контролем Суду Європейського Союзу наглядає за застосуванням права Союзу. Вона виконує бюджет та керує програмами. Вона здійснює координаційну, виконавчу та управлінську функції, як встановлено Договорами. Вона забезпечує представництво Союзу

в зовнішніх відносинах, за винятком сфери спільної зовнішньої та безпекової політики та інших випадків, обумовлених Договорами. Вона ініціює щорічне та багаторічне планування діяльності Союзу з метою досягнення міжінституційних домовленостей. При цьому ухвалення законодавчих актів Союзу можливе лише на підставі пропозиції Комісії, якщо інше не передбачено Договорами. Ухвалення інших актів відбувається на підставі пропозиції Комісії у випадках, передбачених договорами.

До складу Комісії як віце-президент та за посадою входить Верховний представник ЄС з питань закордонних справ і політики безпеки, який уповноважений проводити спільну зовнішню політику і політику безпеки Союзу (ст. 18 Договору про Європейський Союз) [11].

Таким чином, завдання обстоювання загального інтересу Союзу об'єктивно обумовило розширення сфер компетенції Комісії. При цьому дослідники відзначають значну ефективність і високу якість роботи Комісії, що забезпечується її чисельними структурними підрозділами (департаментами) та близько 32 000 штатом висококваліфікованого персоналу. Утім, фахівцями було відзначено, що Комісія (передусім) хоча й виконує виконавчу функцію в ЄС, проте за останні 20 років вона втратила значну частину своїх виконавчих повноважень, на користь, так званих, регуляторних органів, у зв'язку з чим постає питання про межі та зміст їх повноважень, передусім делегованих. Йдеться про численні агентства ЄС й агентування як «мегатренд європейського інституційного розвитку» [1].

Слід відзначити, що зростання ролі агентств в інституційній структурі ЄС зумовлює увагу фахівців до їх функціоналу [12]. Прийнято розрізняти дві основні категорії таких структур: виконавчі і регуляторні. Виконавчі

агентства у зв'язку з виконанням ними важливих завдань, пов'язаних з фінансовою підтримкою великих проєктів, залишаються в інституційній сфері Комісії. Натомість регуляторні агентства створюються на додаток до служб Комісії для виконання конкретних адміністративних завдань. Експерти звертають увагу, що подібні установи були наділені реальними повноваженнями, починаючи від прийняття рішень у конкретних випадках, закінчуючи ухваленням загальних правил [1]. У зв'язку з цим проблематика адміністративного правонаступництва в ЄС, потребуватиме більшої дослідницької уваги. Також це матиме значення в контексті питань про перспективи запровадження, так званого, Економічного уряду та співвідношення компетенції Комісії та функціоналу структур, що можуть бути створені.

Підсумовуючи викладене, можемо зробити такі висновки.

Розвиток Європейського Союзу і генезис правового статусу його інституцій супроводжують відносини правонаступництва, що різняться за характером і змістом. До цього часу Європейська комісія пройшла два етапи правонаступництва. Перший – на основі, так званого, Договору про злиття (1967), яким було передбачено заснування єдиної Комісії та єдиної Ради Європейських співтовариств. Комісія Європейських співтовариств набула прав та обов'язків (адміністративної по суті компетенції) своїх попередниць – Верховного органу ЄОВС, Комісії ЄЕС, і Комісії Євроатому

у сферах, окреслених цілями відповідних Співтовариств.

Проміжний етап правонаступництва у статусі Комісії слід пов'язати з набуттям чинності Маастрихтським договором, за яким Комісія постала як орган (інституція) трьох Співтовариств (ЄОВС, ЄС і Євроатому) та Європейського Союзу як інтеграційної організації.

Лісабонський договір можна вважати підставою другого етапу правонаступництва Європейської комісії. Змістом цього етапу стало набуття Європейською комісією як інституцією правосуб'єктного Європейського Союзу адміністративної компетенції від Комісії як інституції Європейських співтовариств та Європейського Союзу без встановленої офіційно правосуб'єктності. Таке правонаступництво можна охарактеризувати як публічне по суті та адміністративне за змістом.

Отже, Європейська Комісія з спільного органу трьох Співтовариств була перетворена на орган Союзу із розширенням територіальної юрисдикції внаслідок приєднання до ЄС нових держав-членів. При цьому, виходячи з поширеного в літературі розуміння правонаступництва як перенесення прав та обов'язків від однієї особи до іншої із заміною суб'єкта правовідносин, то в даному випадку ми можемо лише умовно вести мову про заміну суб'єкта.

У зв'язку з поширення феномену агентування в інституційній системі ЄС проблематика адміністративного правонаступництва в ЄС потребуватиме більшої дослідницької уваги.

Список використаних джерел

1. Матіас Руфферт. Інституційна структура ЄС. Оксфордська енциклопедія права ЄС [OEEUL]. URL: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law-oeul/law-oeul-e45>
2. Куян М.В. Питання видів і юридичних підстав правонаступництва в праві Європейського Союзу. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 3. С. 218-223.
3. Treaty establishing the European Coal and Steel Community ELI: <http://data.europa.eu/eli/treaty/ceca/sign>
4. Яковюк І.В. Європейська комісія: порядок формування і повноваження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 273-276.

-
-
5. Karen Davies. *Understanding European Union Law*. 2019. P. 201.
 6. Maastricht Treaty. 11992M/TXT Treaty on European Union – Contents Official Journal, 29/07/1992. P. 0001 – 0110. URL: <http://data.europa.eu/eli/treaty/tey/sign>
 7. Як працює Європейський Союз. Довідник інституцій ЄС. К.: FGL Energy. 2011. 48 с.
 8. Оржель О.Ю. Амстердамський договір 1997 року // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua> (дата звернення 26.07 2023).
 9. Ніццький договір про внесення змін та доповнень до договору про Європейський Союз, договорів про заснування Європейських співтовариств та деяких пов'язаних ними актів (2001/C80/01). Переклад офіційний. Завірено центром перекладів актів європейського права при Міністерстві юстиції України 03.12.2001. Ніццький договір та розширення ЄС. Міністерство юстиції України. Центр порівняльного права. За наук. ред. С. Шевчука. К.: Логос, 2001. 196 с.
 10. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (2007/C 306/01). *Official Journal of the European Union*. 2007. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>
 11. TOMÁŠEK, M., ŠMEJKAL, V. та ін. *Коментар до Договору про функціонування ЄС, Договору про ЄС та Хартії основоположних прав ЄС*. Прага: Wolters Kluwer ČR, 2024, 1780 с.
 12. Madalina Busuioc, Martijn Groenleer, Jarle Trondal. *The agency phenomenon in the European Union*. Manchester University Press. 2014. 228 p.

Куюн М. В. Розвиток правового статусу Європейської комісії крізь призму відносин правонаступництва

У статті досліджено генезис правового статусу Європейської комісії під кутом зору відносин правонаступництва в інституційній системі Європейських Співтовариств і Європейського Союзу. Акцентовано, що дослідження означеного кола питань має значення для України, як кандидата на членство в ЄЄ для напрацювання управлінських інструментів співпраці з Європейською Комісією у трикутнику парламент-уряд-Європейська комісія, парламентського контролю у світлі положень законодавства ЄС.

Проаналізовано зміни у правовому статусі Комісії у зв'язку з ухваленням Договору про злиття (1967 р.), Маастрихтським (1992 р.), Амстердамським (1997 р.), Ніццьким (2001 р.) і Лісабонським (2007 р.) договорами та набуття ними чинності.

Аргументовано, що цього часу Європейська комісія пройшла два етапи правонаступництва. Перший – на основі, так званого, Договору про злиття (1967), яким було передбачено заснування єдиної Комісії та єдиної Ради Європейських співтовариств. Комісія Європейських співтовариств набула прав та обов'язків (адміністративної компетенції) своїх попередниць – Верховного органу ЄОВС, Комісії ЄЕС, і Комісії Євроатому у сферах, окреслених цілями відповідних Співтовариств. Такий факт дає підстави вести мову про правонаступництво новоствореної інституції – Комісії Європейських співтовариств, юрисдикція якої увібрала галузеву компетенцію Верховного органу ЄОВС, комісій ЄЕС і Євроатому.

Проміжний етап правонаступництва Комісії пов'язується з набуттям чинності Маастрихтського договору, за яким Комісія постала як орган (інституція) трьох Спільнот (ЄОВС, ЄС і Євроатому) та Європейського Союзу як інтеграційної організації. Поставлені Маастрихтським договором цілі щодо підготовки створення валютного союзу і запровадження більших елементів політичного союзу обумовили необхідність розширення сфер повноважень Європейських співтовариств та посилення статусу Комісії в організаційному та функціональному плані.

Розкрито специфіку другого етапу правонаступництва Європейської комісії на підставі Лісабонського договору. Вказаний етап характеризується набуттям Європейською комісією як інституцією правосуб'єктного Європейського Союзу адміністративної компетенції від Комісії як інституції Європейських співтовариств та Європейського Союзу без формально встановленої правосуб'єктності. Європейська Комісія з спільного

органу трьох Співтовариств була перетворена на орган Союзу із розширенням територіальної та предметної юрисдикції. Таке правонаступництво запропоновано визначити як публічне по суті та адміністративне за змістом.

Наголошено, що у зв'язку з поширенням феномену агентування в інституційній системі ЄС проблематика адміністративного правонаступництва в ЄС потребуватиме більшої дослідницької уваги.

Ключові слова: Європейський Союз; Європейські Співтовариства; інституції Європейського Союзу; Європейська комісія; правонаступництво; адміністративне правонаступництво.

Kuian M. Development of the legal status of the European Commission through the prism of the relations of legal succession

The genesis of the legal status of the European Commission from the perspective of the relations of succession in the institutional system of the European Communities and the European Union is investigated in the article. It is emphasized that the study of this range of issues is important for Ukraine, as a candidate for membership in the EU, in order to develop administrative instruments for cooperation with the European Commission in the parliament-government-European Commission triangle, and for parliamentary control in the light of the provisions of EU legislation.

The changes in the EU Commission's legal status in connection with the adoption of the Merger Treaty (1967), the Maastricht (1992), Amsterdam (1997), Nice (2001) and Lisbon (2007) Treaties and their entry into force are analysed.

It is argued that the European Commission passed two stages of succession. The first one was based on the so-called Merger Treaty (1967), which provided for the establishment of a single Commission and a single Council of the European Communities. The Commission of the European Communities acquired the rights and obligations (administrative competence) of its predecessors – the Supreme Body of the ECSC, the EEC Commission, and the Euratom Commission in the areas outlined by the objectives of the respective Communities. This fact gives grounds to talk about the legal succession of the newly created institution – the Commission of the European Communities, whose jurisdiction has incorporated the sectoral competence of the ECSC Supreme Body, the Commissions of the EEC and the Euratom.

The interim stage of the Commission's succession is associated with the entry into force of the Maastricht Treaty, which established the Commission as a body (institution) of the three Communities (ECSC, EEC and Euratom) and the European Union as an integrative organisation. The goals established by the Maastricht Treaty to prepare for the creation of a monetary union and the introduction of greater elements of the political union necessitated the expansion of the European Communities' powers and strengthening of the Commission's status in terms of organisational and functional aspects.

The peculiarities of the second stage of the European Commission's legal succession on the basis of the Lisbon Treaty are revealed. This stage is characterised by the acquisition by the European Commission, as an institution of the European Union as a legal entity, of administrative competence from the Commission as an institution of the European Communities and the European Union without formal legal personality. The European Commission was transformed from a joint body of the three Communities into a Union body with expanded territorial and substantive authority. It is proposed to define such legal succession as public in nature and administrative in content.

It is emphasised that due to the spread of the phenomenon of agencies in the EU institutional system, the issue of administrative succession in the EU will require more scientific consideration.

Key words: European Union; European Communities; Institutions of the European Union; European Commission; legal succession; administrative succession.

